

3 Una vegaada hi havia...

TASQUES FINALS

- Modificar un conte o una rondalla tradicional
- Explicar una història amb títols de llibres i de pel·lícules

TASQUES INTERMÈDIES

- Escriure una sinopsi d'un llibre o d'una pel·lícula
- Explicar un conte o una rondalla
- Escriure un minirelat per a un concurs

Conte contat, conte acabat

A. Mira els personatges de les il·lustracions i relaciona'l's amb el títol del conte. Qui són els protagonistes dels contes? Fes-ho amb un company.

- EL GAT AMB BOTES
- LA BLANCANEU
- LA VENTAFOC
- LA RATETA QUE ESCOMBRAVA L'ESCALETA**
- ELS TRES PORQUETS
- LA CAPUTXETA VERMELLA
- EN PATUFET
- LA RÍNXOLS D'OR

La protagonista de La caputxeta vermella és una nena.
I també un llop i una àvia.

B. Com es diuen els contes de l'activitat anterior en la teva llengua o en alguna de les llengües que coneixes? Parla'n amb un company.

C. Esculta els fragments de diversos contes i diques de quin conte de l'activitat A es tracta. Parla'n amb un company.

D. Llegeix les frases i diques si serveixen per començar un conte o per acabar-lo. Com són en la teva llengua o en alguna de les llengües que coneixes? Parla'n amb un company.

Rondalla explicada, rondalla acabada.

Vet aquí una vegada...

I van viure feliços i van menjar anissos.

Temps era temps...

Libres de pel·lícula!

- Sempre em fixo en les cobertes dels llibres.**
- el gènere
 - la crítica
 - la il·lustració de la coberta del llibre o el cartell de la pel·lícula
 - l'inici del llibre
 - el tràiler de la pel·lícula
 - la sinopsis o el resum
 - la trama
 - l'autoria o la direcció
 - la valoració i els comentaris

A. Quins aspectes et fan triar o descartar una pel·lícula o un llibre? Marca'ls i compara'ls amb els que ha marcat el teu company.

B. Llegeix els sinopsis d'adaptacions cinematogràfiques de la literatura catalana i relaciona-les amb el títol corresponent de la pel·lícula. Quina informació t'ha ajudat a decidir el títol? Fes-ho amb un company.

La vida de la taverna d'un poble pescador transcorre amb duresa i monotonia a principis del segle XX. L'úminent casament de la Rosa, la filla petita de la taverna, anima aparentment el veïnat, però sota aquesta alegria, el drama de la Caterina, la germana gran, esquitxa i pertorba les ànimes "benintencionades" del poble. La moral imperant de l'època condemna amb brutalitat la noia i no la perdonava, perquè un miserabile **l'ha** prenyada i **l'ha** abandonada. La Caterina ha d'avortar perquè **l'ha** explica **la noticia al seu pare** i aquest **la** força a fer-ho.

En els crus anys de la postguerra rural a Catalunya, l'Andreu, un nen que pertany al bândol dels perdedors, troba **els** cadàvers d'un home **i** el seu fill al bosc. **Els** troba per casualitat. Les autoritats acusen el seu pare dels assassinats, llavors ell, per ajudar-**lo**, intenta esbrinar qui **els** va matar. Aquest terrible esdeveniment **li** condicionarà **el** caràcter **al** fill **i** **l'ha** adoptar un posicionament vital que pot ser questionable però mai condemnable. Per sobreviure, traix **les seves pròpies arrels i renúncia als ideals i valors de què **l'ha** parlava el pare per acabar descobrint **el** monstre que habita a dins seu.**

C. Fixa't en els complements destacats dels textos de l'activitat anterior i digues de quin color són, segons les funcions del quadre. En quins casos el complement és introduït amb preposició i en quins no? Fes-ho amb un company.

El complement directe: completa el significat del verb indicant la persona o cosa que rep directament l'acció del verb (entre el verb i el complement directe no hi acostumem a col·locar cap preposició). **És de color:**
El complement indirecte: fa referència al destinatari o receptor de l'acció que expressa el verb (sempre porta la preposició **a**). **És de color:**

- D. Fixa't en els pronoms destacats dels textos de l'activitat **B**, busca'n el referent i digues si fan referència a un complement directe o un complement indirecte. Fes-ho amb un company.
- E. Llegeix els comentaris i digues a quina pel·lícula de l'activitat **B** correspon cadaescun. Pinta les estrelles que creus per puntuar la pel·lícula de què parlen: 1 estrella indica que l'opinió és molt dolenta i 5, molt bona. Compara els resultats amb els d'un company.

- 1 **Animals ferits** (Ventura Pons, 2005)
 2 **El cafè de la Marina** (Sílvia Munt, 2014)
 3 **Gràcies per la propina** (Francesc Bellmunt, 1996)
 4 **La plaça del Diamant** (Francesc Betriu, 1982)
 5 **La teranyina** (Antoni Verdaguer, 1990)
 6 **Pa negre** (Agustí Villaronga, 2010)
 7 **Segon origen** (Bigas Luna i Carles Porta, 2015)

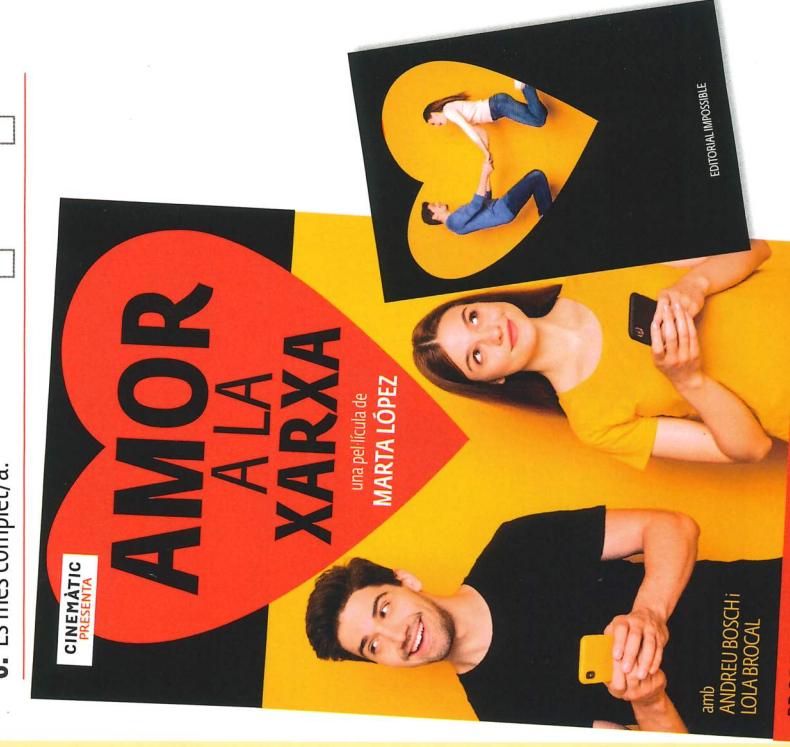
Quan disparen **a una bèstia**, es llepa allà on **l'ha** fa mal. Aquesta actitud d'autoprotecció de les bèsties **l'adquirim** els humans quan la vida fa un girinesperat i ens colpeja on no ens ho esperàvem. Les vides de diversos personatges s'entrecreuen i s'interrelacionen per un o altre motiu: amorós, professional, d'amistat,... Tots plegats es netegen **les ferides** quan les coses donen un tomb imprevist i continuen endavant; tocats, però vius.

L'Alba és una noia de 14 anys que viu amb el seu pare en una masia prop de Benaura. Aquí, l'Alba coneix en Dídac, un nen de 9 anys, **l'i** comença a fer classes d'anglès. Un dia, quan l'Alba torna a casa, veu com tres nous llancen en Dídac al llac. Sense pensar-ho, es capbussa a salvar-**lo**. Quan tots dos pugen a la superfície, s'adonen que tot ha quedat en ruïnes perquè una catàstrofe ha eliminat pràcticament tota la humanitat. Junts hauran de començar de zero i enfrontar-se a tota mena de problemes i dificultats que **els** faran madurar ràpidament.

- F. Fixa't en les estructures destacades dels textos de l'activitat anterior, assegura't d'entendre'n el significat i busca una expressió equivalent. Fes-ho amb un company.

- G. Esculta el diàleg sobre l'adaptació cinematogràfica d'una obra literària i marca si les informacions fan referència al llibre o a la pel·lícula. Has vist alguna adaptació cinematogràfica d'un llibre que hagis llegit? Què t'ha semblat? Parla'n amb un company.

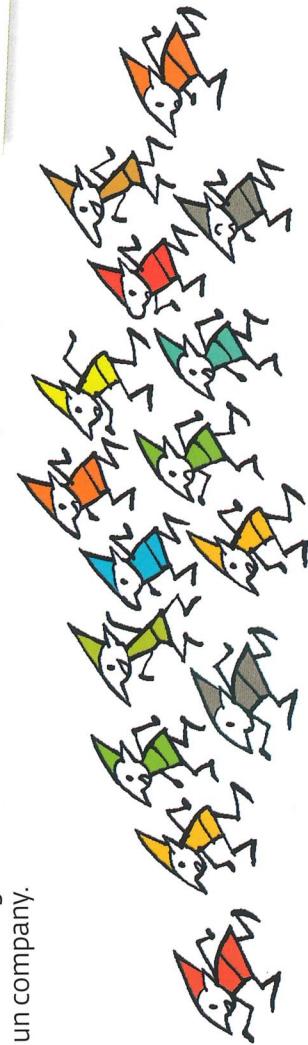
- PISTA 16** **PEL·LÍCULA**
LIBRE	PEL·LÍCULA
☐ 1. La trama és més complexa	☐
☐ 2. Té un començament sorprenent.	☐
☐ 3. L'absurditat dona lloc a l'humor.	☐
☐ 4. Alguns personatges es tracten superficialment.	☐
☐ 5. La recreació de l'ambient és més rica.	☐
☐ 6. És més complet/a.	☐

- TASCA INTERMÈDIA** En parelles. Escriviu una síntesi a partir del títol, del cartell de la pel·lícula i de la coberta del llibre. Compareu-la amb les dels altres grups i doneu un premi al guion més original.

Això era i no era....

A. Quins creus que són els elements que no poden faltar en un bon conte o roncaines? Fes una pluja d'idees i apunta les paraules. Fes-ho amb un company.

elements fantàstics
final felic.....

B. Observa la imatge dels minairons, uns éssers fantàstics de les rondalles catalanes. Hi ha algun ésser semblant en altres cultures que coneus? Parla'n amb un company.

C. Llegeix l'inici de la rondalla i completa la fitxa amb la informació del text. Quina altra informació de la rondalla creus que és important? Parla'n amb un company.

CONTEXT:
PERSONATGES:
SITUACIÓ INICIAL:
PROBLEMA QUE ES PLANTEJA:

FITXA TÈCNICA

LOTARTER DELS MINAIRONS

L'hereu d'una masia de la comarca de l'Alt Urgell tenia un canut ple de minairons. Un matí anava amb el seu mosso a la fira d'Organyà per comprar una mula. Quan ja eren a mig camí, **de cop i volta**,⁽¹⁾ l'amo es va posar la mà a la butxaca i es va adonar que s'havia desciudat el canut a casa. Va quedar glaçat i, d'una revolada,⁽²⁾ es va girar cap al mosso i li va dir que a sota del seu matalàs hi havia un canó d'àgulles. Li va explicar que el seu pare l'hi havia regalat just abans de morir. Com que tenia molt valor sentimental, l'amo li va demanar que tornés a casa i que l'agafés. El va advertir que no el destapés per res del món.

El mosso, cames ajudeu-me,⁽³⁾ va tornar a la masia. Va agafar el canut i, endut per la tafaneria, va voler esbrinar què hi guardava el seu amo allí dintre. De tornada, tan bon punt⁽⁴⁾ havia travessat el barranc, va obrir el canut. En treure el tap, va sortir un raig de minairons que feia fèredat⁽⁵⁾ de sentir: «Què farem, què direm? Què farem, què direm?», brunzien neguitos davant dels seus nassos com un eixam de mosquits. El mosso, més mort que viu,⁽⁶⁾ no sabia cap on girar-se. Finalment se li va ocórrer de dir...

© Coll, Pep. 1993. Muntanyes malerdes. Barcelona. © Editorial Empúries (adaptat)

MOLT DE PRESSA

CAUSA TERROR

TAN AVIAT COM

AMB ELS CABELLIS DE PUNTA

TOT D'UN PLECAT

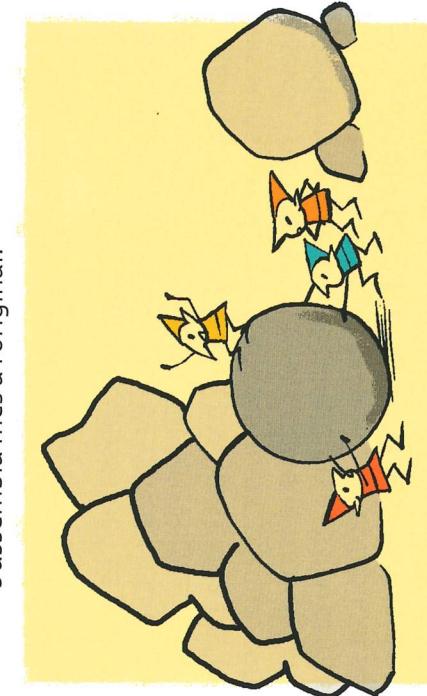
A CORRECUTA

E. Fixa't en les bafarades i busca al text de l'activitat **C** la frase que corresponen en discurs indirecte. Relaciona els temps verbals segons els canvis que es produueixen. Quins altres elements canvién? Fes-ho amb un company.

DISCURS DIRECTE	DISCURS INDIRECTE
present d'indicatiu	imperfet d'indicatiu
passat perifràtic d'indicatiu	plusquamperfet d'indicatiu
imperatiu	imperfet de subjuntiu
present de subjuntiu	

PISTA 17

F. En grups. Observeu les il·lustracions i imagineu-vos el final de la rondalla de l'activitat **C**. Expliqueu-lo als altres grups i decidiu qui és el més probable. Després escolteu el final de la història i digueu quin s'assembla més a l'original.

G. Torna a escoltar la rondalla i completa el quadre amb els verbs que introduceixen un diàleg. Escriviu altres verbs que s'utilitzen per introduir diàleg. Fes-ho amb un company.

PISTA 17

dir, explicar, demanar, advertir,

TASCA INTERMÈDIA En grups, trieu un conte que conegueu i escriviu un guió que us serveixi per explicar-lo. A partir del guió expliqueu el conte als altres grups.

Al peu de la lletra

A. Llegeix el nom de les figures retòriques i assegura't que nenten el significat. Després relaciona cada figura retòrica amb la il·lustració corresponent. Fes-ho amb un company.

B. Llegeix el text i digues per què creus que es titula *L'home literal*? Parla'n amb un company.

L'HOME LITERAL

En Pere és literal, massa literal, i quan s'ho passa bé i es pixa de riure, després del tràngol ha de canviar-se de pantalons i calçots. Creu que lligar caps és una aberració i mai no trencà el gel per conèixer ningú. Quan s'enfada amb la seva parella s'enfia per les parets i després els veïns han de trucar als bombers, perquè, com si fos un gat qualsevol, l'haguessin rescatat. Les nits que surt de festa amb els amics de la feina després del tercer tintònic es beu també l'enteniment i passa pel zoo per dormir la mona. És complicat ser tan literal. Tothom li diu que faci servir la metàfora, però en Pere és tossut. I quan va voler comprar-se un cotxe nou, va ser molt clar amb el venedor: «Sé el que em demanarà». Dies més tard, com un pirata, dins d'una caixeta li entregava un ull de la cara. Pobre Pere, el literal, ara viu atemorit, perquè té por que la seva història se sàpiga i un dia qualsevol morí de vergonya.

© Artigau i Queralt, Marc. 2019. *Les paraules inútils*. Barcelona. © Fanbooks

C. Busca al text de l'activitat anterior les frases fetes que corresponguen a les definicions següents. Fes-ho amb un company.

dormir a conseqüència d'una borratxera:	
haver de pagar un preu molt elevat:	
passar una humiliació:	

riure molt:	
entendre o aclarir una cosa:	
encetar una conversa:	
estar molt enfadat:	
tornar-se boig:	

D. Esculta l'entrevista en què es parla de les característiques dels minirelats i escriu, al costat de cada característica, el número d'ordre en què apareix. Quina creus que pot ser més difícil a l'hora d'escriure un minirelat? Parlan amb un company.

☐ missatge	☐ humor
☒ brevetat	☐ precisió de llenguatge
☐ imaginació	☐ enginy

E. Llegeix els minirelats i escriviu-ne el títol. Fes-ho amb un company. Després llegiu els títols de tot el grup i trieu-ne un per a cada minirelat.

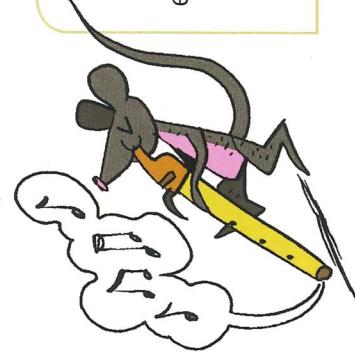
F. Fixa't en els pronoms febles destacats dels textos de l'activitat anterior, busca'n el referent i completa el quadre. En quins casos el pronom **hi** esdevé **hi?** Fes-ho amb un company.

registre formal

el	l'hi
la	
els	els hi
li	les
	en
	ho

el	els
la	
els	els
les	els les
en	
ho	els ho

registre formal

el	l'hi
la	
els	els hi
li	les
	en
	ho

registre formal

el	els
la	
els	els
les	els les
en	
ho	els ho

registre formal

G. Fixa't en les formes verbals del passat simple dels textos de l'activitat E i completa'l model amb les terminacions de la primera, segona i tercera conjugació. Quin altre temps verbal en català és equivalent al perfet simple? Fes-ho amb un company.

passat simple

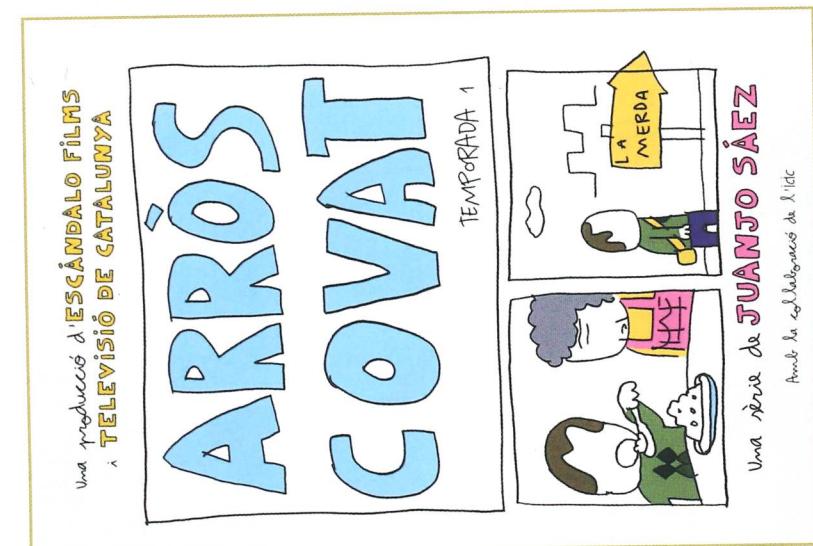
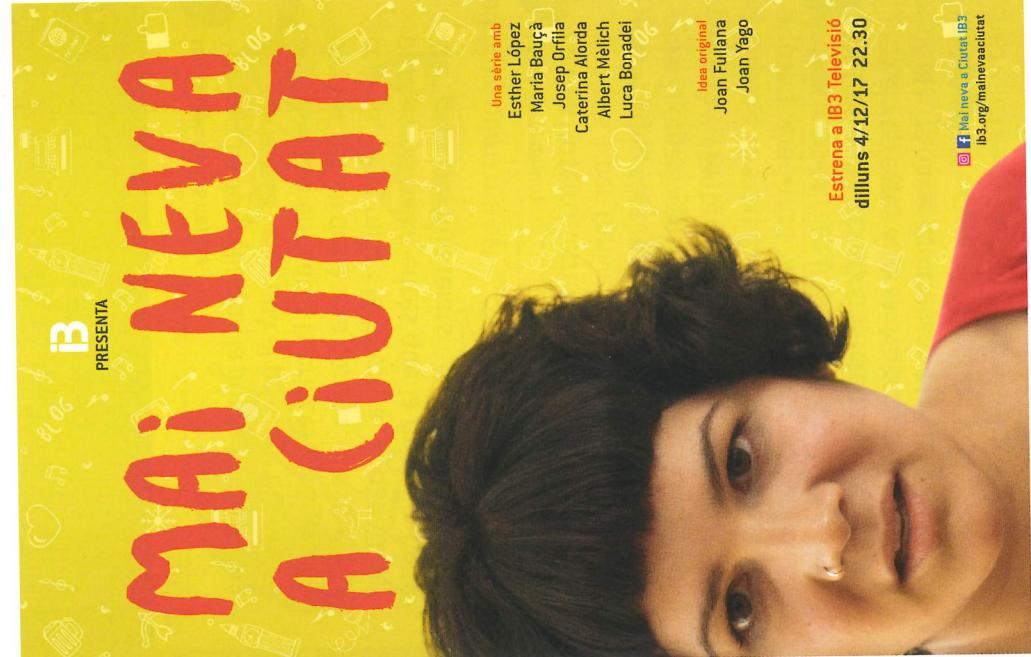
-ar	-er / -re	-ir
-í	-í	-í
-ares	-eres	-ires
-arem		
-àreu	-éreu	-íreu

passat simple

-ar	-er / -re	-ir
-í	-í	-í
-ares	-eres	-ires
-arem		
-àreu	-éreu	-íreu

passat simple

TASCA INTERMÈDIA En parelles, escriviu un minirelat d'una extensió de 100 paraules per enviar-lo a un concurs de minirelats.

SÈRIES EN CATALÀ

Hi va haver un dia en què els espectadors de la televisió pública catalana es van sorprendre en sentir els protagonistes de la sèrie nord-americana *Dallas* parlant català. Més tard, la sorpresa va arribar a la sobretaula, amb una telenovel·la de producció pròpia. Va ser *Poblenou*, que es va estrenar l'any 1994. Aviat es va transformar en un fenomen que va canviar la manera de fer i de consumir televisió. Alguns dels seus actors reconeixen que el seu pas per la sèrie els va canviar la vida.

La fórmula plantejada era molt nova per què es tractava d'un híbrid entre el relat de costums i l'estil fulletonesc. S'hi presentaven uns personatges molt propers al públic, amb els quals l'espectador es pogué identificar, de manera que, un cop els espectadors tenien els personatges dins de casa i els havien pres la mida, la sèrie clavava una bufetada i començaven a passar coses sense parar. Afegida a aquesta nova concepció de gènere televisiu, la idiosincària era una paraula clau per entendre el producte. Havia de ser una història molt catalana, per fer país, que contribuís a la integració social dels habitants de Catalunya, a més de ser un vehicle clau per a la normalització lingüística. La sèrie tenia com a escenari el barri barceloní del Poblenou, fins llavors una zona emergent i un xic desconeguda de la ciutat.

PISTA **C.** Llegeix els títols d'algunes sèries dels Països Catalans i fes hipòtesis sobre quin deu ser el tema o la trama. Després escolta la sinopsis de cada sèrie i diques a quina corresponen les frases de la dreta.

- 1. *Nit i dia* És una sèrie d'animació.
- 2. *Plats bruts* És de suspens.
- 3. *Merlí* La protagonista és mallorquina.
- 4. *Mai neva a ciutat* Hi havia espectadors als rodatges.
- 5. *Arròs covat* Contrastà la vida de ciutat i la de poble.
- 6. *La forastera* Els protagonistes són estudiants d'institut.

- D.** Trieu una sèrie de l'activitat anterior i mireu-ne el primer capítol. Comenteu què us ha semblat i si us hi podreu enganxar.

A. T'agraden les sèries o telenovel·les? En mires alguna? Parla'n amb un company.

B. Llegeix el text sobre la sèrie *Poblenou* i diques quines de les informacions següents hi apareixen. Compara els resultats amb els d'un company.

- 1. Les sèries catalanes han estat exportades arreu del món.
- 2. *Poblenou* s'emetia a primera hora de la tarda, just després de dinar.
- 3. Les sèries catalanes solen incorporar personatges amb tota mena d'accents.
- 4. *Poblenou* va ser un punt d'inflexió en la trajectòria d'alguns dels actors que hi van participar.
- 5. *Poblenou* va ser pionera perquè barrejava elements costumistes i fulletonescos.
- 6. Des de *Poblenou* no ha faltat mai la telesèrie havent dinat.
- 7. La sèrie *Poblenou* va ajudar a popularitzar el barri de Barcelona amb el mateix nom.
- 8. S'hi va incorporar un personatge mallorquí, atenent a la bona acollida que tenia la sèrie a les illes Balears.
- 9. Els actors Joeli Joan i Quim Gutiérrez es van donar a conèixer al gran públic a *Poblenou*.
- 10. La ficció catalana tenia també com a objectiu difondre la llengua catalana.

GRAMÀTICA

Complement directe

El complement directe completa el significat del verb indicant la persona o cosa que rep directament l'acció del verb. Entre el verb i el complement directe en general no hi col·loquem cap preposició.

Els pronoms que poden substituir el complement directe són **em, et, es, el, la, ens, us, els, les, ho, en**.

Complement indirecte

El complement indirecte fa referència al destinatari o receptor de l'acció que expressa el verb. Sempre porta la preposició **a**.

Els pronoms que poden substituir el complement indirecte són **em, et, es, li, ens, us, els**.

Discurs directe i discurs indirecte

Quan ens referim a allò que algú ha dit o que hem dit nosaltres mateixos podem fer servir el discurs directe, repeatint exactament les mateixes paraules, o bé el discurs indirecte, transmetent el sentit de les paraules.

Quan expliquem en discurs indirecte utilitzem una primera oració amb el verb **dir** o altres de més o menys sinònims, com **assegurar, garantir, comunicar, explicar, declarar, urar, prometre, insistir, confessar...** seguit de la conjunció **que**.

Si el missatge que reproduïm és una pregunta amb un interrogatiu (**què, quan, com...**), **«Què vols menjar?»** Ém va demanar **que** Volia menjar.

Quan combinem els pronoms de complement indirecte **em, et, es, ens, us** amb els pronoms de complement directe **el, la, els, les, en, ho**, posem els pronoms de complement indirecte en primer lloc.

Combinació de pronoms **em, et, es, ens, us + el, la, els, les, en, ho**

Quan combinem els pronoms de complement directe **el, la, els, les, en, ho**, posem els pronoms de complement indirecte en primer lloc.

Combinació de pronoms **li, els + el, la, els, les, en, ho**. Registre formal

	el	la	els	les	en	ho
li	l'hi	la hi	els hi	les hi	l'en	li ho
els	els el	els la	els els	els les	els en	els ho

Passat simple d'indicatiu

El passat simple és equivalent al passat perifràstic d'indicatiu, que té un ús molt més estès. S'acostuma a utilitzar en un registre formal i majoritàriament en forma escrita –de fet, no és estrany que les formes simples i les perifràstiques salternin en un mateix text. En valencià, en canvi, també se'n fa un ús col·loquial.

'escriptor va néixer a Manlleu, però als divuit anys es traslladà a Barcelona, on estudià a la universitat.

-es terminacions del passat simple de la primera conjugació són: **-í, -àrem, -à, -àrem, -àreu, -aren**.

-es terminacions del passat simple de la segona conjugació són: **-í, -eres, -é, -àrem, -àreu, -eren**. Els verbs de la segona conjugació amb radical velar, és a dir, que tenen la primer persona del present d'indicatiu acabada en **-c, -gafem, -gu-** abans de les terminacions del passat simple.

-es terminacions del passat simple de la tercera conjugació són: **-í, -ires, -í, -àrem, -àreu, -ireu, -iren**.

Completa el mapa conceptual.

Relaciona els elements de les dues columnes.

príncep	Conte contact,
L'Anna va dir la veritat al seu pare.	Temps era
El complement indirecte fa referència al destinatari o receptor de l'acció que expressa el verb. Sempre porta la preposició a .	Vet aquí
Els pronoms que poden substituir el complement indirecte són em, et, es, li, ens, us, els, les, ho, en .	I van viure feliços
Quan expliquem en discurs indirecte utilitzem una primera oració amb el verb dir o altres de més o menys sinònims, com assegurar, garantir, comunicar, explicar, declarar, urar, prometre, insistir, confessar... seguit de la conjunció que .	Rondalla explicada,

Completa el mapa conceptual.

Relaciona els elements de les dues columnes.

Hi havia	una vegada
Conte acabat,	conte acabat
Temp era	temp
Vet aquí	rondalla acabada
I van viure feliços	ivan menjjar anissos.

FONÈTICA

PISTA 20 1. **Escolta** les paraules següents i escriu **l o l-i segons el so que sentis. Torna a escoltar-les i repeix-les. Com distingeixes aquests dos sons? Fixa't com col·loques la llengua per pronunciar el so [l-i].**

- 1. pe ícu à
- 5. bruta itat
- 2. a egria
- 6. a ucinar
- 3. co ectiva
- 7. casua itat
- 4. exce ent
- 8. tranqui itat
- 9. i ustració
- 10. ma ament
- 11. so ució
- 12. co aborar

PISTA 21 2. **Busca** 5 paraules d'ús quotidià que tinguin el **a** geminada i escriu-les. Llegeix-les al teu company i escriviu les que et dicta ell.

PISTA 22 3. **Escolta** i **repeteix**. Fixa't en l'entonació.

- 1. Temps era temps a la vila de Montblanc va aparèixer un drac famolenc!
- 2. I això és tan veritat com que el cel és blau. Rondalla explicada, rondalla acabada!
- 3. Vet aquí una vegada un nen tan petit tan petit que li diuen Patufet!
- 4. Finalment, la princesa i Sant Jordi es van casar i van viure feliços i van menjjar anissos.
- 5. I se'nanaren damunt del cavall blanc. Vet aquí un gat, vet aquí un gos, que aquest conte ja s'ha fos.

